

Informationsunderlag

Översyn av Danderyds VA-taxa

Under hösten 2018 påbörjade Tekniska kontoret på uppdrag av Tekniska nämnden ett arbete för att se över taxan för vatten- och avloppstjänster i Danderyds kommun. Taxan reviderades senast 2009 och det finns ett behov av att uppdatera VA-taxan för att möta det behov Danderyd har av vattenhantering och ledningssystem idag.

I samband med översynen fick VA Strategi i uppdrag att ta fram ett förslag till en ny konstruktion för kommunens VA-taxa och nya avgiftsnivåer av brukningstaxa.

I förslaget ska *brukningsavgifterna* vara anpassade för att täcka verksamhetens nödvändiga kostnader och vara uppdelade på *fyra vattentjänster*. En flerårig ekonomisk plan har simulerats med hänsyn tagen till vattentjänstlagens krav för att ge förutsättningar för en rättvis VA-taxa över tid.

Detta informationsunderlag syftar till att ge en övergripande bild av hur förslaget till den nya konstruktionen av VA-taxa ser ut och sammanfatta bakgrunden till förslaget utifrån lagstiftning, Danderyds förutsättningar och branschpraxis.

Vad är en brukningstaxa?

VA-taxan är den avgift fastighetsägare betalar för att få använda kommunalt vatten och avlopp. VA-verksamheten ska bära sina egna kostnader och taxorna finansierar de avgifter som det innebär att hantera och behandla vatten. Taxan fastställs av Danderyds kommuns fullmäktige och består av två delar; anläggnings- och brukningsavgift.

Brukningsavgift är den löpande avgift fastighetsägare betalar för de vatten- och avloppstjänster fastigheten har tillgång till. Avgiften är i dagsläget uppdelad i tre fasta avgifter och en rörlig avgift. Den rörliga avgiften grundas på fastighetens vattenförbrukning.

Styrande lagstiftning Vad säger vattentjänstlagen?

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, även kallad vattentjänstlagen, är den lag som reglerar kommunens rättigheter och skyldigheter i VA-förhållandet med fastighetsägare inom VA-kollektivet. Nedan följer utdrag ur lagstiftningen inom områden som är viktiga för taxearbetet.

Fastighetsägare inom ett verksamhetsområde är skyldiga att betala avgifter för de tjänster som området omfattar.

Följande står i 24 § 1 st:

En fastighetsägare skall betala avgifter för en allmän VA-anläggning, om fastigheten

- 1. finns inom VA-anläggningens verksamhetsområde, och*
- 2. med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver en vattentjänst och behovet inte kan tillgodoses bättre på annat sätt.*

Avgifterna tas ut i form av anläggningsavgifter och bruksavgifter.

- **Anläggningsavgiften** syftar, i de flesta fall, i princip till att täcka kostnader för att bygga ut nytt VA-system till nya anslutande fastigheter.
- **Bruksavgiften** ska täcka löpande kostnader som drift och underhåll, personalkostnader, administrativa kostnader och kapitalkostnader.

Anläggningsavgiften får aldrig vara större än fastighetens andel i den allmänna anläggningen och befriar fastighetsägaren från att i framtiden betala avgift för samma kostnad igen.

Bruksavgifterna bör inte täcka kostnader för utbyggnad av den allmänna anläggningen eftersom de som redan är anslutna då blir belastade med kostnader som enskilda fastighetsägare ska betala.

Följande står i 31 § 1 st:

Avgifterna skall bestämmas så att kostnaderna fördelas på de avgiftsskyldiga enligt vad som är skäligt och rättvist.

Kostnaderna för VA-verksamheten och nyttan av att vara ansluten till den allmänna anläggningen ska enligt ovan fördelas via avgifterna på ett rättvis och skäligt sätt utifrån nyttan av att vara ansluten till den allmänna anläggningen och utifrån den kostnad som anslutningen orsakar.

Därför består taxeförslaget av både kostnadsparametrar som är relaterade till faktiska kostnader, och nyttoparametrar som baseras på den nytta som fastigheten får av den allmänna anläggningen.

Grundprincipen i Danderyds taxeförslag

Grundprincipen för nyttotänket är att två likadana fastigheter med samma behov av vattentjänster ska betala samma avgift, oavsett var fastigheterna är belägna geografiskt.

En del i att fördela kostnaderna rättvist och skäligt är att varje vattentjänst ska bära sina egna kostnader. VA-verksamhetens totala kostnader måste därför delas upp på de fyra vattentjänsterna:

- Vatten
- Spillvatten
- Dagvatten fastighet
- Dagvatten gata

De avgiftsskyldiga ska bara betala avgifter för de tjänster de har tillgång till.

Alla fastigheter som har en dagvattenservis (eller annan teknisk lösning) till sin fastighet som de kan släppa dag- och/eller dränvatten till har tjänsten dagvatten fastighet.

Alla fastigheter och all allmän platsmark som ligger inom verksamhetsområdet och som leder dag- och/eller dränvatten till den allmänna anläggningen är avgiftsskyldiga för dagvatten gata. Danderyds kommun (gata/park) och Trafikverket är ansvariga för den allmänna platsmarken i Danderyds kommun.

Finansiering av VA-verksamhetens kostnader

Enligt vattentjänstlagen (50 §) ska huvudmannen årligen upprätta en separat balans- och resultaträkning för verksamheten (en särredovisning). Särredovisningen ska återspegla hur verksamhetens intäkter förhåller sig till kostnaderna för att ordna och driva den allmänna VA-anläggningen.

VA-kollektivets ekonomi ska alltså hållas separerad från kommunens övriga ekonomi. VA-verksamhetens kostnader kan finansieras på två sätt, antingen via avgifter eller genom skattefinansiering. Enligt vattentjänstlagen får bara nödvändiga kostnader ligga till grund för avgiftsuttag (VA-taxan).

Vad som räknas som en nödvändig kostnad är strikt, kostnaderna ska vara direkt kopplade till utbyggnaden av anläggningen, driften och hanteringen i övrigt.

Överuttag och underskott kompenseras

Om VA-verksamhetens intäkter är högre än kostnaderna, betyder det att avgifterna är högre än som krävs vilket innebär att ett överuttag har gjorts från VA-abonenterna. Om kostnaderna istället är högre än intäkterna, har inte avgifterna finansierat de nödvändiga kostnaderna fullt ut och verksamheten har genererat ett underskott.

Tillfälliga överuttag och underskott skall återföras/kompenseras till VA-kollektivet inom de närmaste tre åren, den så kallade 3-årsregeln.

Vad säger branschorganisationen? Svenskt Vattens förslag till taxa

Svenskt Vatten, branschorganisation för Sveriges VA-huvudmän, har tagit fram förslag till hur VA-taxan kan utformas. Det senaste basförslaget är från 2009, och bygger på lagstiftning och ett antal prejudicerande avgöranden från Statens VA-nämnd.

I Svenskt Vattens gällande förslag till brukningstaxa för bostadsfastigheter finns följande avgiftsparametrar;

- Fast årlig avgift
- lägenhetsavgift, och
- kubikmeteravgift.

Vad innebär lägenhetsavgift?

Lägenhetsavgift är en avgift som ska mäta den nytta en fastighet har av att vara ansluten till den allmänna VA-anläggningen. En fastighet som har flera bostadslägenheter anses ha större nytta av den allmänna anläggningen jämfört med en fastighet som bara har en bostadslägenhet.

En lägenhetsavgift är en schabloniserad nytta eftersom det inte finns någon begränsning i hur många människor varje lägenhetsavgift kopplas till vilket också gör att förbrukning av vatten per lägenhet kan variera mycket.

I en lägenhet där det bor en person går det troligtvis åt mycket mindre vatten än i en lägenhet där det bor 10 personer. Det finns alltså ingen koppling till förbrukning eller den kapacitet varje lägenhet behöver i en lägenhetsbaserad taxa.

Förslag på ny brukningstaxa i Danderyds kommun: Kapacitetsbaserad taxa

Danderyds kommun använder sedan en längre tid inte lägenhetsbaserad avgift. Taxan utgår istället från en kombination av tomtstorlek och mätarbaserad taxa. Det fördelar kostnaderna på ett mer rättvist sätt och är bättre lämpat för kommunen. Det nya huvudförslaget på uppdaterad VA-taxa är en utveckling av en kapacitetsbaserad taxa.

Vad innebär kapacitetsbaserad taxa?

En kapacitetsbaserad taxa är konstruerad så att varje fastighets vattenmätarkapacitet är den stora fördelningsnyckeln av kommunens kostnader. Ju större vattenmätare, eller kombination av mätare, desto större kapacitet får fastigheten och därmed nytta. Med kombination av mätare avses vattenmätare som parallellkopplas för att ge en större kapacitet.

Den verksamhet som finns på en fastighet och dess kapacitetsbehov blir styrande för avgiftens storlek. I en kapacitetstaxa, där vattenmätaren/vattenmätarna är fördelningsnyckel, ökar alltså avgiften med kapaciteten på mätaren eller mätarkombinationen.

Storleken på mätaren, eller kombinationen av mätare när det gäller bostadsfastigheter, är till viss del kopplad till antal lägenheter på fastigheten i det nya taxeförslaget. Mätarstorleken eller kombinationen av mätare bestäms utifrån hur många lägenheter som kan försörjas och på så vis följer avgiften för mätaren till viss del antalet lägenheter.

Stort behov ger högre avgift

En kapacitetsbaserad taxa innebär att fastigheter som har stort kapacitetsbehov får betala mer än de fastigheter som har lågt kapacitetsbehov. Kapacitetsbehovet för olika sorters verksamheter kan det se väldigt olika ut.

En stor lagerlokal med få anställda klarar sig oftast med en liten mätare och får därmed låg avgift. Ett tvätteri som har förhållandevis högt kapacitetsbehov får betala en högre avgift. Jämfört med en lägenhetsbaserad taxa fördelas nyttan på omvänt sätt för just dessa två fastigheter.

Kapacitetsbaserade taxor är inte lika vanliga i Sverige som lägenhetsbaserade taxor, troligtvis på grund av att Svenskt Vattens förslag till taxa är en lägenhetsbaserad taxa. Det finns praxis som stödjer kapacitetstaxa som ett rättvist sätt att fördela kostnader, men detta fördelningssätt är endast juridiskt prövat i ett fåtal fall.

Gällande brukningstaxa	Förslag till ny brukningstaxa
Grundavgift per abonnemang	Fast årlig avgift per fastighet och per mätställe
Tomtyteavgift	Dagvattenavgift
Mätaravgift	Mätaravgift
Kubikmeteravgift	Kubikmeteravgift

Parametrar i Danderyds brukningstaxa

Vad blir skillnaden?

I gällande taxa finns en grundavgift som tas ut per abonnemang.

I föreslagen taxa har grundavgiften bytts ut mot en **fast årlig avgift**. En avgift som är uppdelad på de fyra vattentjänsterna och ökar eller minskar med antalet vattentjänster som fastigheten är ansluten till.

Den tas också ut per mätställe (parallellkopplade mätare är ett mätställe), jämfört med gällande taxas abonnemang, vilket troligtvis är ett bättre sätt att fördela kostnader på. Avgiften är **kostnadsbaserad**.

Mätaravgift i föreslagen taxa:

En avgift som speglar en eller flera parallellkopplade mätares kapacitet. Kapaciteten mäts i hur många lägenheter en eller flera parallellkopplade mätare kan förse med vatten.

Gällande taxa har också en mätaravgift och i gällande taxa ökar mätaravgiften per mätare. En mätare kostar X kr, två mätare av samma sort kostar X*2 kr osv. Mätaravgiften är i både gällande taxa och föreslagen taxa den avgiftsparameter som främst speglar fastighetens nytta av att vara ansluten till den allmänna anläggningen.

I föreslagen taxa ökar mätaravgiften mer när fler mätare kopplas samman (parallellkopplas) och när en större mätarstorlek används. Detta för att det bättre speglar den kapacitet som fastigheten får tillgång till, den ökade VA-nyttan.

Tomtyteavgift i gällande taxa:

Avgift som tas ut per kvadratmeter och för småhus upp till max 2250 m². Avgiften tas ut för alla vattentjänster (vatten, spillvatten och båda dagvattentjänsterna) och är tänkt att spegla kostnadsskillnaden i ledningsdragning mellan stora och små fastigheter.

Dagvattenavgift:

I föreslagen taxa finns tomtyteavgiften kvar, en avgift per kvadratmeter, men den är enbart

kopplad till dagvattenkostnader och kallas istället **dagvattenavgift**. För småhusfastigheter tas en schablonavgift ut som baseras på medeltomtytan för alla småhusfastigheter i Danderyd.

Avgiften är också differentierad i tre kategorier utifrån den anslutna ytans hårdgjordhet. Mestadels hårdgjorda ytor såsom asfaltsytor debiteras en högre avgift än mestadels gröna ytor och däremellan finns en mellankategori.

Dagvattenavgiften är både en kostnads- och nyttobaserad avgift. Denna avgiftsparameter finns inte i Svenskt Vattens förslag till taxa men en separat dagvattenavgift kommer att utredas i Svenskt Vattens pågående utredning.

Kubikmeteravgift:

Denna avgiftsparameter finns i gällande och föreslagen taxa och förändras inte i förslag till ny taxa. Inte heller fördelningen mellan fasta och rörliga intäkter förändras i taxeförslaget, 40% av de totala intäkterna fördelas även fortsättningsvis genom den rörliga kubikmeteravgiften.

Det finns inga regler i vattentjänstlagen kring hur fördelningen mellan fasta och rörliga avgifter ska göras och i Svenskt Vattens förslag till taxa ges ingen vägledning i hur fördelningen ska göras.

Eftersom majoriteten av VA-verksamhetens kostnader är fasta, ofta 80–90%, bör fördelningen av intäkter spegla kostnadsfördelningen så långt det är möjligt om än inte exakt. Detta för att skapa så goda möjligheter för ekonomisk planering som möjligt och minska risken för akuta taxehöjningar pga att mindre vatten sålts än vad som budgeterats för.

Fördelningen 60/40 % fasta/rörliga intäkter har som nämnts inte förändrats i detta taxeförslag då det får anses som en rimlig fördelning i dagsläget. Verksamheten kan komma att behöva höja den fasta delen över tid om förbrukningen förändras/varierar och påverkar intäktsflödet.

Fördelning per vattentjänst:

I föreslagen taxa har fördelningen gjorts så att varje vattentjänst bär sina egna kostnader. Danderyds totala kostnad för att bygga, driva och underhålla den allmänna VA-anläggningen är uppdelad i kostnader för dricksvattenhantering, spillvattenhantering och dagvattenhantering.

Denna fördelning återfinns i avgiftsuttaget. Dagvattendelen fördelas mellan de två vattentjänsterna dagvatten fastighet och dagvatten gata utifrån en analys av alla ytor inom verksamhetsområdet i Danderyd kommun.